

Nr 234.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående bestridande av kostnaderna för vidtagna åtgärder i anledning av isförhållandena vid rikets kuster under 1929 års senvinter; given Stockholms slott den 20 april 1929.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Vilhelm Lundvik.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 20 april 1929.

Närvarande:

Statsministern LINDMAN, ministern för utrikes ärendena TRYGGER, statsråden WOHLIN, BESKOW, LUNDEVIK, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG, LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON.

Efter gemensam beredning med cheferna för försvars- och finansdepartementen anför chefen för handelsdepartementet, statsrådet Lundvik:

I en den 15 februari 1929 avlåten proposition, nr 124, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att för bestridande av ej mindre kostnaderna för utsändande av tvenne av staten förhyrda isbrytarfartyg till av is blockerade farvatten utmed rikets kuster m. m. än även kostnaderna för Statsisbrytarens reparation finge, utöver för gäldande av vissa angivna utgifter av brådskande art då redan utanordnade 87,500 kronor, från det för budgetåret 1928/1929 anvisade förslagsanslaget till oförutsedda utgifter tagas i anspråk erforderligt belopp, förslagsvis beräknat till 400,000 kronor.

Såsom av nämnda proposition framgår, hade efter Statsisbrytarens den 9 februari 1929 inträffade haveri såsom ersättning för densamma efter förhyrning insatts Stockholms stads »Isbrytaren II» och Norrköpings stads

»Isbrytaren I». De beträffande ifrågavarande förhyrningar upprättade kontrakten torde få såsom bilagor A—C fogas vid detta protokoll. Förutom förhyrning av dessa fartyg hade man, såsom även i nämnda proposition framhållits, funnit nödvändigt att anordna flygspaning för vinnande av kännedom om i nöd befintliga fartygs läge samt erhållande av orientering för isbrytararbetets bedrivande, varjämte nödställda besättningar på denna väg även kunnat undsättas med livsmedel.

De farvatten, däri isbrytarhjälp påkallades, voro emellertid så vidsträckta och svårigheterna för sjöfarten samt för landets förseende med nödvändighetsvaror så allvarliga, att det befanns erforderligt att anlita bistånd även av flottans fartyg. Sålunda utsändes pansarskeppet »Drottning Victoria» på en expedition till södra Östersjön och Danzigerbukten. Det visade sig emellertid av flera orsaker vara förenat med stora svårigheter att använda detta fartyg i direkt isbrytarassistans. Fartyget har dock varit till stor nytta för rekognosceringsändamål samt för ledande av konvojer av handelsfartyg.

Otillräckligheten av de sålunda anlitade hjälpmedlen i kampen mot de alltmera svårartade isförhållandena nödvändiggjorde emellertid snart uppsökandet av nya hjälpkällor. Sedan statsisbrytarnämnden och chefen för sjöförsvarets kommandoexpedition till mig hemställt, att åtgärder måtte vidtagas för åstadkommande av ett vidgat samarbete med andra intresserade länders regeringar för bekämpande av issvårigheterna i södra Östersjön och Öresund samt för vinnande av förfoganderätt till ytterligare minst ett lämpligt isbrytarfartyg, inleddes för dylikt ändamål förhandlingar om förhyrning för svenska och danska staternas räkning av ryska isbrytarfartyget »Lenin». Dessa förhandlingar fördes mellan den officer, vilken utsetts att såsom svenska statens representant i Köpenhamn uppehålla viss förbindelse i fråga om isbrytningsarbetet i Öresund och angränsande farvatten med vederbörande danska myndigheter, kommandörkaptenen av första graden D. H. Tiselius och danska Ministerium for Industri, Handel og Söfart, å ena sidan, samt De Socialistiska Rådrepublikenas Unions handelsdelegation i Danmark, å andra sidan, och ledde till avslutandet av en överenskommelse den 5 mars av den innebörd, bilaga D — utgörande svensk översättning av samma överenskommelse — vid detta protokoll utvisar. Jämlikt av Kungl. Maj:t den 1 i nämnda månad Tiselius lämnat bemyndigande undertecknades överenskommelsen för svenska statens räkning av honom.

Sedan ifrågavarande isbrytningskampanj numera avslutats och de därmed förenade kostnaderna kunna i huvudsak överskådas, lärer frågan om dessa kostnaders gäldande på nytt böra underställas riksdagen. Jag övergår nu till en redogörelse för samma kostnader och får därvid förutskicka följande.

I den mån utgifterna varit av den brådskande art, att riksdagens beslut ej kunnat avvaktas, har — i likhet med vad som skedde beträffande vissa i förberörda proposition omnämnda utgifter — utvägen att anlita det å riksstaten för innevarande budgetår uppförda anslaget till oförutsedda utgifter

måst omedelbart tillgripas. Detta förfaringssätt har använts i ett flertal fall, såsom i fråga om hyresersättningen och vissa andra utgifter för »Lenin», försäkringspremierna för »Isbrytaren I», Statsisbrytarens reparation m. m. I några andra fall hava marinförvaltningen och flygstyrelsen bemyndigats att förskottsvis av omhänderhavande medel gälda uppkommande kostnader.

Den exakta slutsumman av de verkliga utgifterna för nu ifrågavarande isbrytningskampanj är jag tyvärr för närvarande icke i tillfälle att lämna. Detta beror på flera omständigheter. Sålunda kunna kostnaderna för blivande nödvändig eftersyn och eventuell reparation av pansarskeppet »Drottning Victoria» ännu icke uppgivas, varjämte frågan om ersättning för inbogsring av den havererade Statsisbrytaren ännu är helt och hållet svävande. Slutligen har från Malmö stads hamnstyrelse inkommit en framställning om beredande åt staden av viss ersättning i anledning av att stadens isbrytare Bore under den förflutna vintern i betydande utsträckning biträtt med isbrytning och losstagning av infrusna fartyg i Öresund utan direkt sammanhang med sjöfarten på Malmö. Ifrågavarande framställning har emellertid ännu icke hunnit bliva föremål för vederbörlig prövning. Någon beräkning av medel för dessa utgifters täckande lär därför icke för närvarande böra ske. För vissa andra i det följande omnämnda, ännu icke reglerade kostnader, i den mån de efter närmare prövning kunna finnas böra täckas av nu ifrågavarande anslag för innevarande budgetår, anser jag däremot medel böra i detta sammanhang beräknas.

Jag vill tillägga, att den redogörelse för ifrågavarande kostnader, som jag nu går att lämna, grundar sig på dels i statskontoret, marinförvaltningen och flygstyrelsen bokförda eller av inkomna redovisningar eljest kända utgiftsposter, dels ock från högste befälhavaren över kustflottan, varvschefen vid flottans station i Stockholm, andra flygkåren i Stockholm, hamnstyrelserna i Stockholm och Norrköping samt vissa expeditjonsledare under hand inhämtade uppgifter.

Jämlikt de båda med Stockholms stad rörande förhyrning av dess isbrytarfartyg »Isbrytaren II» träffade avtal (Bil. A och B) hade staten att bestrida samtliga kostnader för under förhyrningstiden förbrukade materialier, avlöning och kost till personalen m. m. ävensom att sjöförsäkra fartyget till dess fulla värde. Samtliga dessa kostnader uppgå till 248,564 kronor 86 öre. I denna summa ingår ett belopp av 159,990 kronor 27 öre, som av marinförvaltningen utbetalats i försäkringspremier, men varav cirka 30,000 kronor kunna förväntas komma att återbetalas såsom ristorno och alltså i sinom tid tillgodoföras statsverket. I nyssnämnda kostnadssumma ingår även ett av staten, trots att fartyget var försäkrat, erlagt reparationsbelopp av 4,250 kronor. Härmed förhåller sig på följande sätt.

Fartyget led vid ett tillfälle ett mindre haveri. Med hänsyn därtill att det vid detta tillfälle rådde synnerligen svåra isförhållanden samt att flertalet andra samarbetande isbrytare på grund av lidna haverier samtidigt

Expeditionen
med »Isbryta-
ren II».

var satt ur funktion, måste fartygets färdigställande inom så kort tid som möjligt eftersträvas, ett önskemål som kunde uppfyllas endast därigenom, att reparationsarbetet å fartyget pågick utan avbrott. Den härav uppkomna fördyringen av arbetet, vars gäldande icke kunde åläggas vederbörande försäkringsbolag, motsvarar ovan angivna belopp, 4,250 kronor.

Utöver förenämnda kostnadssumma har till expeditionsledaren, en officer från flottan, utgått ersättning för rese- och traktamentskostnader samt för vissa med expeditionen förenade expenskostnader med tillhoppa 1,685 kronor 15 öre.

Jag vill slutligen omnämna, att krav under hand framstälts från Stockholms stads hamnstyrelse på viss tilläggs-lön, avseende ett belopp av 2,500 kronor, till den ordinarie besättningen å fartyget. Ehuru ifrågavarande krav näppeligen kan anses äga något stöd i de beträffande isbrytarfartygets förhyrning upprättade avtalen, anser jag billigt och rättvist, att åt berörda besättning under den maktpåliggande tjänstgöring den haft att fullgöra beredes liknande förmån, som kommer flottans personal under enahanda tjänstgöringsförhållanden till del.

Sammanlagda kostnaderna för fartygets expedition skulle inklusive nyssberörda belopp av 2,500 kronor — därest hänsyn icke toges till det ristorno å erlagda försäkringspremier, som enligt vad ovan anförts lär komma staten till godo — utgöra 252,750 kronor 1 öre.

Expeditionen
med »Is-
brytaren I».

Enligt det med Norrköpings stad ingångna avtalet rörande förhyrningen av »Isbrytaren I» (Bil. C) skulle staten bland annat dels erlægga en hyresersättning av 700 kronor för dag dels ock ersätta staden för bemannings- och förplägnadskostnader med ett belopp av 185 kronor för dag, varav 120 kronor anses utgöra ersättning för bemanningskostnaderna och 65 kronor ersättning för förplägnadskostnaderna. Hyrestiden har varat från och med den 16 februari till och med den 30 mars. För ifrågavarande tidsperiod — 43 dagar — skulle alltså till staden utgå ersättning med (885×43) 38,055 kronor. Emellertid har staden medgivit viss reduktion av sin fordran för den tid av 10 dagar av förhyrningstiden fartyget legat under reparation på grund av lidet haveri, och har staden i anslutning härtill nedsatt sina ersättningsanspråk till 34,555 kronor.

Härtill komma emellertid ytterligare vissa kostnader. Under förhyrningstiden har staten jämlikt bestämmelse i avtalet måst hålla fartyget sjöförsäkrat för ett riskbelopp av 500,000 kronor. Premierna för denna försäkring hava uppgått till 61,050 kronor. Vidare märkas kostnader för kol och andra förbrukningsartiklar, 7,408 kronor 71 öre, lotsavgifter, 1,502 kronor 22 öre, samt rese- och traktamentsersättning till expeditionsledaren, 326 kronor 70 öre, eller sammanlagt 9,237 kronor 63 öre. Totalkostnaden för fartygets expedition uppgår sålunda till 104,842 kronor 63 öre. Av detta belopp hava redan från anslaget till oförutsedda utgifter utanordnats medel till gäldande av samtliga försäkringspremierna samt ersättningen för expeditionsledarens rese- och traktamentskostnader.

Jämlikt mom. 3 i överenskommelsen beträffande ryska isbrytarfartyget »Lenins» förhyrning (Bil. D) hade svenska staten att erlægga hyresersättningen för detta fartyg i förskott på sådant sätt, att 2,862 pund sterling skulle erläggas, då fartyget beordrades lämna Leningrad, samt ett lika stort belopp sedermera var femte dag. Överenskommelsen skulle gälla till dess den bleve från svenska statens sida uppsagd, därvid en uppsägningstid av 48 timmar skulle iakttagas, varefter överenskommelsen skulle gälla ytterligare under 5 dagar, d. v. s. den tid som beräknades åtgå för fartygets återresa till Leningrad. I allt fall skulle överenskommelsen avse en tid av minst 3 veckor, räknat från fartygets avgång från nämnda stad. I förberörda belopp ingick utöver hyresersättningen, beräknad till 530 pund för dag, premie, efter 1,060 pund för månad räknat, för fartygets försäkring, i vilken försäkring dock ej var inbegripen förlust eller skada, som av fartyget tilläventyrs tillfogades tredje man. Då fartyget beordrades lämna Leningrad den 5 mars och uppsägning av överenskommelsen skedde den 30 i samma månad, hava inalles sex förskottsbetalningar ägt rum, i svenskt mynt motsvarande 312,018 kronor 83 öre. Enär emellertid kostnaden för hyra och försäkring av fartyget under en femdagarsperiod rätteligen utgjort endast 2,826 pund 13 shillings 4 pence, har vid den slutliga avräkning, som vid hyrestidens utgång enligt bestämmelserna i ovannämnda moment ägt rum, ryska handelsdelegationen i Danmark återburit för mycket bekommet belopp 211 pund 4 shillings 1 pence eller, i svenskt mynt, 3,837 kronor 32 öre. Detta belopp har överlämnats till marinförvaltningen för att gottgöras anslaget till oförutsedda utgifter. Hela kostnaden för förhyrningen och den kontraktsevenliga försäkringen av fartyget har sålunda utgjort 308,181 kronor 51 öre.

Jämlikt bestämmelser i mom. 2 av nu förevarande överenskommelse har svenska staten vidare åtagit sig att gälda den merkostnad för av fartyget under dess expedition förbrukade stenkol, som överstege ett pris av 22 shillings 6 pence per ton f. o. b., ävensom förekommande lots-, hamn- och båkavgifter samt kostnader för fartygets bogsering, allt i svenska samt danska hamnar och farvatten. Av svenska staten betald merkostnad för stenkol för fartygets räkning har uppgått till 7,962 kronor 44 öre samt lotspenningar m. m. till 4,000 kronor 6 öre. Härtill komma ävenledes redan betald ersättning för expeditionsledarens rese- och traktamentskostnader samt vissa smärre expenskostnader till ett sammanlagt belopp av 554 kronor 90 öre samt en ännu olikviderad räkning, utgörande merkostnad för stenkol, å 14,718 kronor 53 öre.

Svenska statens samtliga utgifter för »Lenins» expedition uppgå sålunda till 335,417 kronor 44 öre.

Att märka är emellertid, att danska staten förbundit sig att gälda hälften av de av ifrågavarande fartygsexpedition föranledda utgifter. I enlighet härmed skulle de å svenska staten belöpande utgifterna stanna vid ett belopp av 167,708 kronor 72 öre. Då emellertid danska staten å sin sida redan gäldat

eller kommer att gälda vissa andra med samma expedition förenade utgifter, nämligen dels premie, 10,080 kronor 10 öre, för försäkring av fartyget för förlust eller skada, som av detsamma kunde komma att tillfogas tredje man, dels ock lotsavgifter, 2,971 kronor 30 öre, allt i danskt mynt tillhoppa 13,051 kronor 40 öre, böra de å svenska staten belöpande kostnaderna ökas med hälften av sistnämnda belopp eller, i svenskt mynt, cirka 6,515 kronor.

Svenska statens kostnader för fartygets expedition uppgå sålunda till 174,223 kronor 72 öre.

Flygspaningar. En av kårbefälhavaren för 2. flygkåren avlämnad sammanställning över redan bestridda eller ytterligare beräknade kostnader för »flygspaning å rikets västkust» har följande utseende:

1. Resekostnader.....	Kronor	10,147: 65
2. Kostnader för proviant till infrusna fartyg	»	2,235: —
3. Sjukvårdskostnader	»	22: 10
4. Förlägningskostnader.....	»	3,215: 50
5. Förplägnadskostnader	»	21: 90
6. Kostnader för drivmedel.....	»	17,919: 43
7. Kostnader för reparation av flygmateriel	»	5,119: 28
8. Kostnader för flygmateriel.....	»	2,626: 53
9. Diverse kostnader.....	»	7,222: 04
10. Kostnader för reparation av flygplan, som deltagit i flygspaningen	»	156,400: —
Summa Kronor		204,929: 43.

I det under nr 10 här ovan upptagna beloppet ingå dels reparationskostnader för tillhoppa tio olika flygplan samt anskaffning av en ny motor med 83,000 kronor, dels beräknade slitagekostnader för flygplan med 62,400 kronor, dels ock reparation och nyanskaffning av diverse instrument, reparationer av flottörer m. m. med 11,000 kronor.

Under framhållande att den övervägande delen av kostnaderna föranletts av reparationer å den vid spaningarna använda materielen samt av den värdeminskning, som genom slitning åsamkats densamma, har flygstyrelsen förklarat sig för sin del icke hava funnit anledning till erinran mot de angivna kostnadsbeloppen. Emellertid har styrelsen funnit sig kunna ifrågasätta strykandet av den under nr 6 upptagna utgiftsposten å 17,919 kronor 43 öre för drivmedel, för vilka kostnaden ändock skolat drabba flygvapnet, därest flygningarna företagits för övningsändamål, och för vilken utgiftsposts gäldande medel stå till flygvapnets förfogande.

Beträffande de beräknade slitagekostnaderna för flygplan vill jag meddela, att slitaget uppgivits utgöra per flygtimme vid normaldrift 100 kronor för vissa typer av flygplanen och 60 kronor för vissa andra typer. Slitningen

under isspaningen har ansetts böra beräknas till jämt dubbla beloppet eller respektive 200 och 120 kronor per flygtimme. I anslutning till vad som av flygstyrelsen själv ifrågasatts beträffande kostnaderna för drivmedel synes mig hänsyn icke böra tagas till den värdeinsparing å planen, som genom slitning åsamkats desamma, i den mån flygningarna kunna betraktas såsom företagna för övningsändamål.

Vidare ingår i utgiftsposten nr 1 ifrågasatt gratifikation, 2,000 kronor, till den personal, som deltagit i spaningarna. Jämte erinran att den i 1928 års Spetsbergsexpedition deltagande flygpersonalen tillerkänts dylik gratifikation, har flygstyrelsen förklarat sig hava för avsikt att jämväl i fråga om den nu avslutade isspaningen göra särskild framställning i liknande syfte.

Utan att nu taga ställning till sistnämnda spörsmål finner jag mig böra förorda, att kostnaderna för ifrågavarande flygspaningar beräknas i enlighet med den av kårbefälhavaren för 2. flygkåren avgivna sammanställningen med allenast de avdrag, som av flygstyrelsen och mig tillstyrkts.

Sammanlagda kostnaderna för flygspaningarna skulle alltså beräknas till (204,929: 43 — 17,919: 43 — 31,200: — =) 155,810 kronor.

Enligt av marinförvaltningen lämnad uppgift hava de med pansarskeppet »Drottning Victorias» expedition förenade kostnaderna uppgått till 32,569 kronor 90 öre. I nämnda belopp ingå följande poster: kostnader för sjötillägg 2,418 kronor 90 öre, för kol m. fl. förbrukningsartiklar 29,761 kronor och för viss nautisk utrustning 100 kronor samt övriga utgifter 290 kronor.

Expeditionen med »Drottning Victoria.»

Såsom jag redan erinrat, tillkomma ytterligare vissa kostnader för nödvändig eftersyn av fartyget och eventuell reparation av detsamma, vilka kostnader emellertid ännu icke ens med någorlunda säkerhet kunna angivas. Desamma lära dock, enligt vad från vederbörande myndighet uppgivits, icke komma att överstiga 40,000 kronor.

Jag upptager alltså nu endast de verkliga expeditionskostnaderna 32,569 kronor 90 öre.

Rese- och traktamentskostnaderna för kommandörkaptenen av första graden D. H. Tiselius samt två andra sjöofficerare, nämligen kaptenen G. Lindström och fänriken V. af Klint, vilka båda sistnämnda under olika tidsperioder assisterat Tiselius vid det honom meddelade särskilda uppdraget att i Köpenhamn uppehålla förbindelse i fråga om isbrytningskampanjen med vederbörande danska myndigheter, ävensom de med detta uppdrags utförande förenade expenskostnaderna hava uppgått till ett sammanlagt belopp av 3,887 kronor 20 öre.

Ersättningar till vissa till Köpenhamn kommanderade sjöofficerare m. m.

Såsom ersättning till sakkunniga för lämnat biträde vid vissa av ovan angivna förhyrningsavtals upprättande, däri inberäknad kostnad för resa till Köpenhamn, torde böra beräknas ett belopp av 797 kronor 25 öre.

Ersättning för biträde vid vissa kontrakts upprättande.

Vissa telegram och telefonkostnader.

Vidare torde för gäldande av dels av danska staten förskotterade avgifter för telegram, avlätna av kommandörkaptenen Tiselius vid utövandet av förenämnda honom meddelade uppdrag, dels ock från handelsdepartementet och sjöförsvarets kommandoexpedition i fråga om isbrytarexpeditionerna avlätna telegram och telefonmeddelanden böra beräknas ett sammanlagt belopp av *3,654 kronor 70 öre*.

Statsisbrytarens reparation.

Vad slutligen statsisbrytarens reparation beträffar, slutade det av Öresundsvarvet i Landskrona avgivna och av varvschefen vid flottans station i Stockholm antagna anbudet å detta fartygs iståndsättande å ett belopp av 187,500 kronor. På grund av de i samma kontrakt bestämda betalningsterminerna har hela detta belopp redan utanordnats. Till de verkliga reparationskostnaderna bör emellertid ytterligare läggas ett belopp av 5,500 kronor. Anledningen till denna kostnadsökning är följande.

I den docka, i vilken Statsisbrytaren intogs, fanns redan förut för reparation intagen en Rederiaktiebolaget Carlo i Hälsingborg tillhörig ångare »Loke». Sedan sistnämnda fartyg den 8 mars färdigställt, framställde rederiet yrkande om fartygets utsläppande ur dockan. Då emellertid, oavsett den risk, som genom en dylik åtgärds vidtagande förelåg för Statsisbrytaren i det tillstånd, vari den då befann sig, dess färdigställande skulle komma att härigenom avsevärt fördröjas, avslöts mellan varvschefen vid flottans station i Stockholm och rederibolaget en överenskommelse av den innebörd, att bolaget förpliktade sig att mot en ersättning av 250 kronor för dag låta sitt fartyg kvarligga i dockan, till dess Statsisbrytaren kunde lämna densamma. Kostnaden härför, ovan angivna belopp 5,500 kronor, har redan gäldats.

Jag anser mig även i anslutning till vad som tidigare omförmälts böra meddela, att av Göteborgs bogserings- och bärgningsaktiebolag framställt krav på ersättning för vid Statsisbrytarens haveri lämnad bogseringshjälp till det avsevärda beloppet av 140,000 kronor. Då emellertid i detta sammanhang hänsyn icke synes böra tagas till denna kostnadsfråga, som möjligen kan bliva föremål för rättegång, skulle alltså de sammanlagda kostnaderna för Statsisbrytarens reparation nu upptagas med *193,000 kronor*.

En sammanställning av de för ifrågavarande isbrytningskampanj dels med anlitande av anslaget till oförutsedda utgifter redan bestridda dels ock ytterligare beräknade kostnaderna utvisar alltså följande:

Ä n d a m å l	Från anslaget till oförutsedda utgifter bestridda kostnader	Ytterligare beräknade kostnader	Summa
Expeditionen med »Isbrytaren II»	5,935: 16	246,814: 86	252,750: 01
» » »Isbrytaren I»	61,376: 70	43,465: 93	104,842: 63
» » »Lenin»	¹ 320,698: 91	² 27,748: 58	³ 348,447: 44
Flygspaningar	—	155,810: —	155,810: —
Expeditionen med »Drottning Victoria»	—	32,569: 90	32,569: 90
Ersättning till vissa till Köpenhamn kommanderade officerare m. m.	3,887: 20	—	3,887: 20
Ersättning för biträde vid vissa kontrakts upprättande	—	797: 25	797: 25
Vissa telegram- och telefonkostnader	—	⁴ 3,654: 70	3,654: 70
Statsisbrytarens reparation	193,000: —	—	193,000: —
Summa kronor	584,897: 96	510,861: 17	1,095,759: 18

¹ Kostnaderna gäldade av svenska staten.

² Därav är ett belopp av 13,030 kronor gäldat av danska staten.

³ Att lika fördelas mellan svenska och danska staterna.

⁴ Därav är ett belopp av 2,500 kronor gäldat av danska staten.

Det belopp, som enligt ovanstående tablå ytterligare skulle erfordras för ifrågavarande kostnaders täckande, eller 510,861 kronor 17 öre, bör emellertid minskas dels med tidigare omförmälda ristorno å premier för Isbrytaren II, beräknat till 30,000 kronor, dels ock med det bidrag som enligt vad ovan sagts danska staten har att erlægga för »Lenins» expedition eller (174,223: 72 — 13,030: — — 2,500: — =) 158,693 kronor 72 öre. De medel, vilka nu böra äskas av riksdagen, kunna alltså beräknas till 322,167 kronor 45 öre eller, med någon avrundning uppåt, 325,000 kronor.

I likhet med vad som avsågs skola ske i fråga om de i förenämnda proposition nr 124 omförmälda kostnader, torde även nu ifrågavarande belopp böra bestridas av anslaget till oförutsedda utgifter för budgetåret 1928/1929. I den mån kostnader redan gäldats av marinförvaltningens eller annan myndighets medel, torde jämväl sådana förskott böra ersättas från nyssnämnda anslag.

Jag förutsätter härvid, att det må vara Kungl. Maj:t obetaget att i sinom tid från samma anslag — för innevarande eller kommande budgetår — ej mindre gälda de ovan å sid. 3 omförmälda utgiftsposter, vilka ännu ej kunnat till beloppet bestämmas, än även låta utanordna de belopp, som kunna erfordras för täckande av en eller annan tilläventyrs ytterligare av isbrytningskampanjen föranledd, men för närvarande okänd kostnad.

På grund av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte

dels för riksdagen anmäla, att av anslaget till oförutsedda utgifter för bestridande av i ovan lämnade redogörelse närmare angivna utgifter av olika slag utanordnats ett sammanlagt belopp av 584,897 kronor 96 öre,

dels ock, med återkallande av Kungl. Maj:ts i propositionen nr 124 gjorda framställning, föreslå riksdagen medgiva, att för bestridande av ej mindre kostnaderna för utsändandet av Stockholms stads isbrytarfartyg »Isbrytaren II» m. fl. fartyg till av is blockerade farvatten utmed rikets kuster m. m. än även kostnaderna för reparation av Statsisbrytaren må, utöver redan utanordnade belopp, från det för budgetåret 1928/1929 anvisade förslagsanslaget till oförutsedda utgifter tagas i anspråk erforderligt belopp, förslagsvis beräknat till 325,000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Elin Rydeberg.

Bilaga A.

Avtal mellan Kungl. Maj:t och Kronan, här nedan kallad Kronan, å ena sidan, samt Stockholms stad, här nedan kallad Staden, å andra sidan, i anledning av anskaffandet av ett Statens isbrytarefartyg, här nedan omförmält såsom statsisbrytaren.

Sedan 1924 års riksdag beslutat anskaffandet av en statsisbrytare, är denna dag mellan Kronan och Staden följande avtal träffat.

§ 1.

Det mellan Marinförvaltningen, å Kronans vägnar, å ena sidan, samt Stockholms hamnstyrelse, å Stadens vägnar, å andra sidan, den 27 oktober 1913 avslutade kontrakt i fråga om anskaffandet av en isbrytare för Stadens räkning m. m. upphör att gälla med utgången av år 1924.

§ 2.

Staden bidrager till anskaffandet av statsisbrytaren med ett belopp av 350,000 kronor, varav hälften betalas inom två månader efter det kontrakt om statsisbrytarens byggande avslutats, dock ej tidigare än den 2 januari 1925, och hälften under år 1926, så snart isbrytaren blivit färdig och vid besiktning godkänd.

Ifrågavarande bidrag från Stadens sida medför icke något anspråk på delägarskap i statsisbrytaren.

§ 3.

Kronan är från och med den 1 januari 1925 berättigad att i fredstid, under den tid det i nyssnämnda, den 31 december 1924 utlöpande kontrakt av den 27 oktober 1913 omförmälda, Staden tillhöriga isbrytarefartyget Isbrytaren II är av Staden utrustat och bemannat för isbrytning, och såvitt ej öppenhållandet av för handelssjöfarten erforderlig rädda härigenom äventyras, mot bestridande av kostnader för förbrukade materialier disponera detsamma efter för varje gång mellan Kungl. Maj:t i kommandoväg samt Stadens hamnstyrelse träffad överenskommelse. Skulle dock Isbrytaren II:s resor därvid utsträckas utom det område, som bestämmes i § 4 punkt 1 här nedan, skall Staden av Kronan erhålla ersättning även för vad Staden visar sig hava utgivit i förhöjd assurancespremie för sådan utsträckt resa.

Jämväl under annan tid i fred, än här ovan nämnts, skall Kronan efter beslut av Kungl. Maj:t i kommandoväg äga använda Isbrytaren II mot det att alla kostnader av vad slag det vara må för driften, ut- och avrustningen samt extra assurance ersättas Staden.

§ 4.

Staden åligger att sjöassurera Isbrytaren II till dess fulla värde för dess ordinarie tjänstgöring med ett arbetsfält begränsat i norr av Simpnäs klubb och i söder av Landsort, samt sträckande sig 15 engelska mil utanför de yttersta grunden.

Sjöassurans av Isbrytaren II för annan tjänstgöring, varom ovan i § 3 nämnts, ombesörjes även av Staden efter anmodan av Marinförvaltningen.

§ 5.

Skulle Isbrytaren II bliva genom olyckshändelse oanvändbar, skall utfallande assurancesbelopp användas till att ofördröjligen åter iståndsätta densamma eller anskaffa annan likvärdig isbrytare i dess ställe.

§ 6.

Skulle Isbrytaren II till följd av nödvändiga underhålls- eller reparationsarbeten eller av annan orsak försättas ur tjänstbart skick, skall sådant omedelbart anmälas till chefen för försvarsdepartementet.

§ 7.

Staden åligger att omsorgsfullt och på bästa sätt sörja för Isbrytaren II:s underhåll samt att tillse, att erforderliga underhållsarbeten företagas å sådana tider, att de ej inverka störande på Isbrytaren II:s verksamhet.

§ 8.

För Isbrytaren II:s drift skall Staden anställa tillräcklig och erfaren besättning.

§ 9.

Såsom ersättning från Kronans sida för vad Staden enligt detta avtal åtagit sig att fullgöra äger Staden den 1 maj årligen från och med år 1925 under kontraktstiden i statskontoret uppbära ett ersättningsbelopp av tjugosextusenfemhundra (26,500) kronor.

§ 10.

Detta avtal gäller till utgången av år 1944 samt därefter ett år i sänder, såvida detsamma icke från någondera sidan uppsäges att utlöpa, sedan ett fullt kalenderår förflutit efter uppsägningen. Sådan uppsägning kan tidigast ske å sådan tid, att avtalet upphör med utgången av år 1944.

Av detta avtal äro två exemplar upprättade, varav Kronan och Staden bekommit ett vardera.

Stockholm den 18 juni 1924.

På Kungl. Marinförvaltningens, för
Kungl. Maj:t och Kronan, vägnar:

HENRY LINDBERG.

För Stockholms Hamnstyrelse:

J. ÅKERMAN.

T. Boye.

J. Nilson.

Bilaga B.

Mellan Kungl. Maj:t och Kronan, å ena, samt Stockholms hamnstyrelse, å andra sidan, är nedanstående överenskommelse träffad rörande villkoren för Kronans disponerande av Stockholms stads isbrytarfartyg Isbrytaren II för färd till Öresund och Kattegatt.

Hamnstyrelsen ställer Isbrytaren II till Kronans förfogande med tillämpning av § 3 andra stycket i avtalet den 18 juni 1924 mellan kungl. marinförvaltningen och hamnstyrelsen angående anskaffande av ett statens isbrytarfartyg under förbehåll att styrelsen, när helst den finner att öppenhållandet av för handelssjöfarten erforderlig ränna till Stockholms hamn äventyras, äger återkalla fartyget, utan att Kronans ersättningsskyldighet enligt detta avtal gent emot hamnstyrelsen därigenom upphäves, samt att nedanstående villkor iakttagas.

I och med att Kronan förklarar isbrytaren disponerad för dess räkning erkännes densamma vara i alla avseenden i fullgott skick samt behörigen utrustad och bemannad.

Kronan betalar alla kostnader av vad slag de vara må för driften under färden, ut- och avrustningen så framt ej isbrytaren omedelbart efter återkomsten av hamnstyrelsen toges i anspråk för isbrytning i Stockholms skärgård, samt av färden påkallad extra assurans utöver den, som styrelsen tidigare tagit för isbrytarens ordinarie verksamhet innevarande vinter.

Vad sålunda undantagits från Kronans betalningsskyldighet gäldas av hamnstyrelsen.

Med tillämpning av ovanstående kostnadsfördelning skall Kronan sålunda bland annat betala följande:

1:o) avlöning och kost till hela den personal, varmed fartyget under färden är bemannad;

2:o) liv- och olycksfallsförsäkring av fartygets befälhavare och tjänstgörande förste maskinist för respektive 20,000 och 10,000 kronor.

3:o) alla de åtgärder hamnstyrelsen kan finna nödvändigt vidtaga för öppenhållandet av för handelssjöfarten erforderlig ränna till Stockholms hamn under isbrytarens frånvaro, i den mån styrelsen finner isrännan ej kunna öppenhållas medelst Isbrytaren I;

4:o) alla av färden föranledda besiktningar.

Under expeditionen är Kronan i förhållande till fartygets personal att betrakta såsom dess arbetsgivare och ansvarar sålunda såsom sådan för de förpliktelser, som eljest kunna åligga hamnstyrelsen gent emot personalen.

Skulle fartyget under färden skadas eller förolyckas, åligger det Kronan att, intill dess detsamma åter kan tagas i bruk eller ock annan lika god isbrytare hinner anskaffas, bestrida kostnaderna för öppenhållandet av för handelssjöfarten erforderlig isränna till Stockholms hamn, i den mån styrelsen finner detta icke kunna ske medelst Isbrytaren I.

Hamnstyrelsen äger att i mån av behov samt mot redovisningsskyldighet hos statsverket rekvirera nödiga medel till bestridande av omkostnaderna för färden till den del dessa skola gäldas av Kronan.

För bedömande av den ersättning, som Kronan skall utgiva till hamn-

styrelsen för nu ombord befintliga materialier och förbrukningsartiklar, vilka under färden förbrukas eller förslitas, skall det efter verkställd besiktning upprättade, av båda parterna härmed godkända värderingsinstrument tjäna till ledning. Vid fartygets återkomst och överlämnande till hamnstyrelsen skall, om icke annan överenskommelse träffas, av tre skiljemän, utsedda i den ordning gällande lag om skiljemän föreskriver, företagas besiktning och värdering av ombord befintliga materialier och förbrukningsartiklar.

Twist i anledning av detta avtal skall i brist på åsämjande avgöras av skiljemän i den ordning gällande lag om skiljemän föreskriver. Skiljemän å Kungl. Maj:ts och Kronans vägnar enligt detta avtal utses av Kungl. marinförvaltningen.

Av detta avtal äro upprättade två exemplar, av vilka vardera parten tagit ett.

Stockholm den 11 februari 1929.

För Kungl. Maj:t och Kronan:

HARALD MALMBERG.

För Stockholms hamnstyrelse:

GOTTF. BJÖRKLUND.

E. Selander.

Erik Nyström.

*Bilaga C.***Avtal.**

Norrköpings stads hamnstyrelse uthyr härmed för en isbrytarexpedition tillvidare till Kungl. Maj:tt och Kronan Norrköpings stads isbrytarfartyg »Isbrytaren I» på följande villkor:

1. Fartyget användes till isbrytning och fartygsassistans i Östersjön och Kattegatt samt mellanliggande farvatten i den utsträckning dess kapacitet det medger. Hamnstyrelsen ombesörjer erforderlig bemanning och utrustning av fartyget utom i nedan särskilt angivna fall.

2. Kronan ersätter hamnstyrelsen bemannings- och förplägnadskostnader jämte kost för Kronans personal ombord med ett belopp av etthundraåttiofem (185) kronor för dag — varav 120 kronor anses utgöra ersättning för bemanningskostnaderna och 65 kronor ersättning för förplägnadskostnaderna — dock att ersättning för bemanningskostnaderna skall utgå med ett belopp av minst ettusenåttahundra (1,800) kronor.

3. Som hyresersättning (ersättning för slitage och kostnader för eventuell behöblig reservisbrytare för Norrköpings vidkommande) erlägger Kronan till hamnstyrelsen ett belopp av sjuhundra (700) kronor för hyresdag.

4. Kronan tillhandahåller och bekostar erforderliga goda stenkol, vilka levereras i fartygets bunkers å lämplig ort i mån av behov.

Det vid fartygets avgång från Norrköping ombord befintliga kolförrådet övertages av Kronan till hamnstyrelsens självkostnadspris. Motsvarande avräkning sker efter samma pris vid förhyrningstidens slut beträffande då å fartyget befintligt kol.

5. Erforderlig radioutrustning anskaffas av Kronan, som jämväl tillhandahåller telegrafpersonal.

6. Som expeditionens ledare medföljer en officer vid flottan, som efter samråd med fartygsbefälhavaren vid behov byter vakt med denne.

7. Officerens och telegrafpersonalens avlöning bestrides av Kronan. Deras kost och logi tillhandahållas fritt av hamnstyrelsen.

8. Under förhyrningstiden håller Kronan fartyget sjöförsäkrat för alla risker (för strandning, totalförlust samt enskild och gemensam skada) till ett belopp av femhundra tusen (500,000) kronor.

9. För ersättning för skada, som under expeditionen kan drabba fartygets befäl och besättning, svarar Kronan enligt gällande lag.

10. Förhyrningstiden löper från och med dagen för fartygets avgång från Norrköping och upphör åtta dagar efter uppsägning, dock att, därest fartyget i annat fall än till följd av inträffat haveri icke inom uppsägningstiden återkommit till Norrköping, förhyrningstiden icke upphör förrän från och med dagen efter fartygets återkomst till Norrköping.

Skulle totalförlust av fartyget inträffa under förhyrningstiden, skall utan uppsägning förhyrningstiden anses hava upphört från dagen för sådan totalförlusts inträffande.

Skulle fartyget drabbas av partiellt haveri av sådan art, att fartyget för längre eller kortare tid icke kan användas för det angivna ändamålet, må, därest Kronan så önskar, förhyrningstiden genast upphöra.

11. Skulle fartyget under förhyrningstiden komma att utföra bärgningsarbete, skall bärgarlönsanspråket tillkomma Kronan ensam.

12. Under expeditionen skall lots i erforderlig utsträckning komma till användning. Lotsavgifterna bestridas av Kronan, medan kost och logi tillhandahållas fritt av hamnstyrelsen.

13. Tvist i anledning av sålunda slutet avtal skall avgöras av skiljemän i den ordning gällande lag om skiljemän föreskriver.

Av detta avtal äro upprättade två exemplar, av vilka vardera parten tagit ett.

Stockholm/Norrköping den 16 februari 1929.

För Kungl. Maj:t och Kronan:

VILHELM LUNDAVIK.

Nils Carlsson.

För Norrköpings stads
hamnstyrelse:

E. F. APPELTOFFT.

H. Wennström.

Bilaga D.

Som resultat av förhandlingar förda mellan danska Ministerium för industri, handel och sjöfart och representanter för svenska regeringen, å ena sidan, och De Socialistiska Rådsrepublikernas Unions handelsdelegation i Danmark, å andra sidan, har denna dag överenskommits mellan svenska regeringen, representerad av kommandörkaptenen D. Tiselius, och De Socialistiska Rådsrepublikernas Unions handelsdelegation i Danmark:

- 1) att isbrytaren »Lenin» skall ställas till förfogande för svenska regeringen, fullt bemannad, fullt försedd med kol och utrustad och i fullt sjövärdigt skick för isbrytning i farvattnen omkring Danmark och Sverige under vintern 1929. Kolåtgången beräknas till omkring 100 ton per dag. Isbrytaren skall arbeta utan avbrott utom under reparationer. Om fartyget blir ur stånd att arbeta skall full hyra erläggas för de första 24 timmarna och 400 pund för därpå följande 48 timmar eller pro rata per timme, och efter sagda 72 timmar skall ingen hyra utgå, förrän fartyget åter är i användbart skick;
- 2) att svenska regeringen åtager sig att för sagda isbrytare erlägga hyra med 530 pund per dag, räknat från avgången från Leningrad, och dessutom:
 - a) den del av priset på kol som överstiger $\frac{22}{6}$ per ton f. o. b.; för kol, som finnes ombord på fartyget vid avgången från Leningrad, skall intet överskottspris beräknas, och isbrytaren skall återställas med omkring samma kvantitet kol som vid ankomsten till Karlskrona men icke mindre än fartyget behöver för återresa till Leningrad;
 - b) försäkringspremie av 1,060 pund per månad eller pro rata för bråkdel av månad; svenska regeringen åtager sig fullt ansvar för förlust eller skada, som tillfogas tredje person;
 - c) lots- och hamnavgifter inklusive båkavgifter och bogsering i svenska och danska hamnar.Alla andra kostnader skola gäldas av fartygets ägare.
- 3) att hyran skall erläggas i avräkning med följande förfallodagar: 2,862 pund när fartyget telegrafiskt beordras lämna Leningrad, 2,862 pund fem dagar senare och därefter 2,862 pund var femte arbetsdag, och skola alla likvider erläggas i Köpenhamn till ovannämnda handelsdelegation, samt slutlig avräkning äga rum efter tiden för överenskommelsens utlöpande;
- 4) att sagda isbrytare skall ställas till förfogande så snart som möjligt men senast den 7 mars i Leningrad, vilken dag isbrytaren skall lämna Leningrad, och att isbrytaren skall med all möjlig hastighet avgå till Karlskrona, där den förväntas ankomma senast den 10—11 mars, dock med förbehåll för force majeure eller särskilda order från svenska regeringen;
- 5) att överenskommelsen skall gälla, till dess den annulleras av svenska regeringen med 48 timmars uppsägningstid och 5 dagar för återresa efter sagda uppsägningstids utgång, och minst 3 veckor från fartygets avgång från Leningrad;

- 6) att överenskommelsen kan annulleras av svenska regeringen 48 timmar sedan fartyget lämnat Leningrad men innan det ankommer till Falsterbo mot erläggande av 2,120 pund och försäkringspremie pro rata. Om överenskommelsen annulleras enligt denna paragraf, skall återstoden av den första dellikviden som skett enligt paragraf 3 återgådas;
- 7) att handelsdelegationen har rätt att återtaga isbrytaren för egen räkning efter utgången av den tjugoförsta arbetsdagen (resa till och från Leningrad icke medräknad). Meddelande om sådant återtagande skall lämnas 3 dagar i förväg, betalning för de 5 dagarna för återresan enligt paragraf 5;
- 8) att svenska regeringen skall äga rätt att anställa ombord 2 radiotelegrafister för att biträda isbrytarens radiotjänst, därest sagda radiotjänst icke skulle visa sig fullkomligt istånd att behärska engelska, danska eller svenska språken;
- 9) att svenska regeringen skall äga rätt att ombord anställa erforderliga lotsar och 1 eller 2 representanter, vilkas anvisningar beträffande det arbete, som skall utföras, befälhavaren är skyldig att efterkomma, under det att navigering och skötsel av fartyget helt och hållet ankommer på befälhavaren, så att svenska regeringen icke skall vara ansvarig för någon förlust eller skada, som förorsakas genom fel eller försummelser av isbrytarens befälhavare eller besättning;
- 10) att all bärgarlön, om sådan uppkommer, skall i lika delar tillkomma svenska regeringen och fartygets ägare efter avdrag av nödvändiga extra omkostnader. Huruvida bärgning föreligger eller icke skall avgöras enligt svensk lag;
- 11) att alla tvister, som kunna uppkomma på grund av denna överenskommelse, skola hänskjutas till skiljedom av 3 personer, av vilka 1 skall utses av svenska regeringen, 1 av ovannämnda delegation och den tredje, vilken skall vara tysk, av dessa två gemensamt eller, om de icke enas, av norska regeringen, vilka personer skola sammanträda i Hamburg, och deras utslag avgivas enligt tysk lag i alla andra fall än sådana där, enligt vad ovan sagts, svensk lag skall gälla.

Till bekräftelse härav hava vi försett denna överenskommelse med våra underskrifter. Upprättad i två exemplar i Köpenhamn den 5 mars 1929.

Chefen för U. S. S. R:s handels-
delegation i Danmark:

D. TISELIUS.

BELAKOWSKY.